

שנה"ל תשס"ז

אוניברסיטת בר-אילן
המחלקה למדע המדינה

מדיניות פיקוח ואסדרה של המשק (01-631-71)

סמינריון שנתי (2 ש"ש) ב.א.
ד"ר אורי ארבל-גנץ

שעות קבלה: יום ד' 11:00-12:00

מס' חדר משרד: יפורסם

דו"אל: oargana@gmail.com (נא לציין בכותרת ההודעה שם הקורס ושם הסטודנט)

תיאור ומטרת הקורס

מטרת הסמינר להציג בפני הסטודנט את מושגי היסוד של מדיניות ההסדרה והפיקוח (רגולציה = Regulation), את הליכי קבלת ההחלטות ואת אופן עיצוב המדיניות ויישומה, ולהקנות כלים אנליטיים ומתודולוגיים בסיסיים לצורך ביצוע מחקר שיטתי עצמאי.

כיום, אין למעשה תחום בחיי הפרט, הארגון ו/או החברה שנעדר את התערבותה של המדינה. גם המעבר מאידיאולוגיה סוציאליסטית לאידיאולוגית שוק-חופשי - אותו החילו אחדות מהמדינות הדמוקרטיות בארבעת העשורים האחרונים - לא צמצם מגמה זו, אלא הביא בצידו דפוס שונה של התערבות המדינה בדרכו של המשק. דפוס זה משתקף במדיניות הרגולציה, במבנה הרשויות הרגולטוריות ובסמכויות המוקנות להן מכוח החוק.

בחלקו הראשון של הקורס תוצגנה הגישות התיאוריות המרכזיות בתחום מדיניות הרגולציה, כמו גם מחקרים אמפיריים. על בסיס אלה, ובהסתמך על מתודולוגיה השוואתית, יילמד הסטודנט וינתח את מדיניות הרגולציה בישראל, על רשויות הפיקוח ועל הליכי עיצוב המדיניות. בחלקו השני של הסמינר ננתח סוגיות ואירועים שונים במדיניות האסדרה והפיקוח כבסיס לניתוח עצמאי של הסטודנטים. בחלקו השלישי של הסמינר, במהלך הסמסטר השני, יתציג כל סטודנט/ית סוגיית מדיניות אסדרה (שבח/ה) ואת עיקרי הניתוח השיטתי. בתום הסמסטר השני יתגיש כל סטודנט/ית את מחקרו/ה העצמאי.

דרישות הסמינריון

1. נוכחות [חובה] והשתתפות: 10%.
2. מבחן (בסוף סמסטר א'): 20%
3. פרזנטציה: 15%
4. עבודה סמינריונית: 55%.

נושאי השיעורים ורשימת הקריאה

[פריטים המסומנים בכוכבית הם בגדר חובה; המרצה שומר לעצמו הזכות להוסיף לרשימת החובה עד שלושה פריטים נוספים במהלך שנת הלימודים]

מדינה, חברה ומה שביניהן (שיעור).

* א' דורון, מדינת הרווחה בעידן של תמורות, פרק 1, שמור סוציולוגיה לפי דור. מד. (33124)

* מ' פרידמן, קפיטליזם וחירות, ירושלים, מרכז שלם, 2002: עמ' 3-36. בספריה לכלכלה ופילוסופיה 330.122 פרי. קפ. (527382)

מדיניות ציבורית – הגדרות יסוד וטיפולוגיה

* Parsons, W. (1996) *Public Policy: An Introduction to the theory and practice of policy analysis* (Massachusetts: Edward Elgar), pp.1-28
תדפיס 10315 (1094329)

כשלי שוק וצדק חלוקתי – ההצדקה הנורמטיבית להתערבותה של המדינה בחיי הפרט (שיעור/שני שיעורים).
Breyer, S. (1982) *Regulation and Its Reform* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press), pp. 13-35.

בספריה למשפטים 42 BRE (100186)

*Baldwin, R. and M. Cave (1999), *Understanding Regulation*, (Oxford: Oxford University Press), pp. 18-33.

בספריה למשפטים 67.1(42) BAL (416380)

על רגולציה כלכלית ורגולציה סוציאלית – איך מסדירים כשלי שוק ומקדמים צדק חלוקתי? (שני שיעורים)
* Baldwin, R. and M. Cave (1999), *Understanding Regulation*, (Oxford: Oxford University Press), pp. 34-62.

67.1(42) BAL (416380) בספריה למשפטים

הפרטה, רגולציה, דה-רגולציה ורה-רגולציה (שיעור)
* ש.אקשטיין, ב.צ.זילברפרב, ש.רוזוביץ, הפרטת חברות בישראל ובעולם, רמת-גן: אוניברסיטת בר-אילן, תשנ"ח 1998 עמ' 123-155.
שמור מדעי המדינה לפי אקש.הפ (379930)

E.S.Savas, (2000) *Privatization and Public-Private Partnership* (New York: Chatham House), pp.41-62.

352.3750973 SAV (465546).

מי מעצב ומיישם את מדיניות ההסדרה והפיקוח? - רגולציה בעולם (שיעור/שני שיעורים)

* Doern, G. B. (1998) "The Interplay among Regimes: Mapping Regulatory Institutions in United Kingdom, the United States and Canada" in Doern, G. B. and Wilks, S. (eds.) *Changing Regulatory Institutions in Britain and North America* (Toronto: University of Toronto Press), pp. 29-50

67.1(71) CHA (433668) בספריה למשפטים

תהליכים נורמטיביים ואמפיריים לעיצוב מדיניות רגולטורית – ארה"ב; בריטניה (שיעור/שני שיעורים).
Reagan, Michael D. (1987) *Regulation: the Politics of Policy* (Boston, Mass.: Little, Brown & Co.), pp. 14-25.

תדפיס 10112 (1066743)

Bishop, M., Kay, J., and Mayer, C. (1995) *The Regulatory Challenge* (Oxford: Oxford University Press), pp. 1-17

67.1(42) REG (287969) בספריה למשפטים

* Palast, G., Oppenheim, J. and Macgregor, T. (2003) *Democracy and Regulation: How the Public can Govern Essential Services* (Virginia: Pluto Press), pp.1-27

תדפיס 10812 (1115649)

Sparrow, M. K. (2000) *The Regulatory Craft: Controlling Risks, Solving Problems and Managing Compliance* (Washington DC: Brookings Institution Press), pp. 238-254

תדפיס 10876 (1115924)

רשויות רגולטוריות בישראל - מיון מוסדי (שיעור)
* ארבל-גנץ, א. (בהנחיית פרופ' ד' נחמיאס ופרופ' י' צ' שטרן), רגולציה – הרשות המפקחת, ירושלים, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2003, עמ' 57-58; 66-94.

בספריה למשפטים לפי ניר עמדה (המכון הישראלי לדמוקרטיה) 37 (555159) וגם תדפיס 10878 (1115977)

רגולציה בישראל – פיננסים, מדיה ותקשורת (שיעור)
* שוורץ-אלטשולר, ת. "מעגל החיים של רגולטור התקשורת הישראלי", אצל דן כספי (עורך) תקשורת ופוליטיקה בישראל, ירושלים, מכון ון ליר, 2006 (טרם פורסם).

אין

* לוי-פאור, ד. "יותר תחרות, יותר רגולציה: מהפכת התקשורת בישראל ותפקיד המדינה" בפוליטיקה, מס' 4, 1999, 27-44.

כתב עת באולם 4

* אייל, ע. (בהנחיית ידידה צ' שטרן ודוד נחמיאס) המונופוליסט כקורבן - על זכויות חוקתיות בדיני ההגבלים העסקיים, ירושלים, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2004, עמ' 2-37.

שמור מדעי המדינה לפי איל.מו (1094412)

בן-בסט, א. המלצות להסדרת מבנה הפיקוח על שוק ההון בישראל, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2006, נייר עמדה מקוון: www.idi.org.il.

ועדת החקירה לעניין ויסות מניות הבנקים – דין וחשבון, ירושלים 1986.
אין

דו"ח הוועדה לבחינת ענף התקשורת בישראל (וועדת פלד), ירושלים, 1997.
אין

רגולציה בישראל – תשתיות, חקלאות, השכלה ותקינה (שיעור).
* בג"צ 244/00 עמותת שיח חדש למען השיח הדמוקרטי נ' שר התשתיות הלאומיות, פ"ד נו (6) 25.
נספריה למשפטים

* דו"ח הוועדה הפרלמנטארית לבחינת מצב משק המים (וועדת מגן), ירושלים, 2002 : 6-32.
אין

Maor, M. (2002) 'Choosing a Regulatory Regime: The Experience of the Israeli Electricity Market', in Sorensen, G. and Maor, M. (eds.) *Developments in Israeli Public Administration* (London: Frank Cass), pp. 107-120
אין

רגולציה בישראל - תיאורית השבוי ותיאורית הצללים הפוליטיים (שיעור).
* בג"צ 7721/96 אגודת שמאי הביטוח נ' המפקח על הביטוח, (באתר הרשות השופטת : www.court.gov.il).

סמואל, י. המשחק הפוליטי – עוצמה והשפעה בארגונים, חיפה, אוניברסיטת חיפה וזמורה-ביתן, 2002, 17-24.
שמור מדעי המדינה לפי סמי.מש (516044)

רגולציה בישראל – תהליכים פורמאליים ובלתי פורמאליים לעיצוב מדיניות (שני שיעורים).
* ארבל-גנץ, א. " מדיניות הסדרה ופיקוח בישראל: רשויות רגולטוריות ורשתות מדיניות" אצל רייכמן, א. ונחמיאס, ד. (עורכים) מדינת ישראל – מחשבות חדשות (שם זמני), הרצליה, מפעלות – המרכז הבינתחומי הרצליה, 2006, 149-179.
שמור מדעי המדינה לפי מדי.יש (1106757)

* ארבל-גנץ, א. "כרוניקה של כישלון ידוע מראש? רשויות רגולטוריות בישראל במבט סוציו-אנליטי", משפט ועסקים, 2006 (יפורסם בקרוב).
אין

משטרים רגולטוריים בישראל ובעולם (שיעור)

* Harris, R.A., and Milkis, S.M. (1996) *The politics of regulatory change: a tale of two agencies* (New York: Oxford University Press, 2nd edition), pp. 22-52.
אין

אתגרי המדיניות הרגולטורית – קבוצות אינטרס, אליטות ורשתות מדיניות (שיעור)

Sparrow, M. K. (2000) *The Regulatory Craft: Controlling Risks, Solving Problems and Managing Compliance* (Washington DC: Brookings Institution Press), pp. 17-64
תדפיס 10877 (1115929)

רגולציה וגלובליזציה - מרגולציה לוקאלית לרגולציה אוניברסאלית (שיעור).

* Jordana, J., Levi-Faur, D. (2004) "The Politics of Regulation in the Age of Governance" in . (eds.) *The Politics of Regulation* (Cheltenham, UK: Edward Elgar), 1-15.
תדפיס 11014 (1117692)

* Jordana, J., Levi-Faur, D. (2004) "Toward a Latin American Regulatory State?: The Diffusion of Autonomous Regulatory Agencies Across Countries and Sectors" in Levi-Faur, D., Vigoda-Gadot, E. (eds.) *International Public Policy and Management: Policy Learning Beyond Regional, Cultural, and Political Boundaries* (New York, USA: Marcel Dekker), pp. 155-187.
תדפיס 10949 (1116366)

* Vogel, D. (1998) "The Globalization of Pharmaceutical Regulation" in *Governance*, Vol. 11, No. 1, pp. 3-22.
תדפיס 10539 (1104654)

Boyer, R. and Saillard (eds.) (2002) *Regulation Theory: The State of the Art* (London: Routledge), pp. 291-333.

תדפיס 10879 (1115994) – עמ' 291-298

תדפיס 10880 (1115995) – עמ' 299-305

תדפיס 10921 (1115997) – עמ' 306-311

תדפיס 10922 (1116002) – עמ' 312-319

הנחיות לעבודה הסמינריונית

- א. על הסטודנט/ית לבחור נושא מחקר במהלך הסמסטר הראשון הנוגע בתחום הלימוד. הנושא יאושר על-ידי המרצה על מנת למנוע מהסטודנט/ית עיסוק בתחומים שאינם רלוונטיים ו/או שיקשו עליהם את המחקר במסגרת הסמינריונית המצומצמת.
- ב. במהלך חופשת הסמסטר י/תגבש הסטודנט/ית את מסגרת המחקר, הנתונים הדרושים והגישה המתודולוגית המתאימה.
- ג. במהלך הסמסטר השני י/תציג הסטודנט/ית את נושא המחקר ואת עיקרי הניתוח השיטתי כבסיס לדיון בכיתה.
- ד. בתום הסמסטר השני י/תגיש הסטודנט/ית את עבודת המחקר בשלמותה (מועד ההגשה יימסר בראשית הסמסטר הראשון).
- ה. על העבודה להיות מודפסת (פונט 12; רווח 1.5).
- ו. היקף העבודה לא יפחת מ-30 עמודים ולא יעלה על 50 (כולל שער; תוכן; ורשימה ביבליוגרפית).
- ז. העבודה תבוצע, תיכתב ותוגש על ידי כל סטודנט/ית בנפרד; לא תאושר כל הגשה משותפת (זוגות, שלשות, ו/או כל צירף אחר).
- ח. בעבודה ייכללו לכל הפחות 6 פריטים מהרשימה הביבליוגרפית ושבעה מקורות מידע שונים המתייחסים לסוגיה המנותחת.
- ט. העבודה תוגש בעותק מודפס ובעותק אלקטרוני (דיסק/אימייל).

מבנה עבודת המחקר

- במהלך הסמסטר השני נקיים שיעור/ים העוסק/ים בדרך כתיבת העבודה, בשיטת הניתוח ובאופן הניתוח. כמסגרת מקדמית יצוין, כי עבודת המחקר תכלול את הפרקים הבאים:
- א. מבוא – בו תמצית נושא המחקר, הצגת שאלות המחקר, המתודולוגיה, הגישות התיאורטיות.
 - ב. רקע היסטורי – בו סקירה כרונולוגית ועובדתית של הסוגיה הנחקרת והאירועים הקשורים אליה במישורן ובעקיפין, הכל לפי הגדרת/ה של הסטודנט/ית.
 - ג. רקע תיאורטי – בו פירוט המצע התיאורטי שעל בסיסו נערך המחקר.
 - ד. מערך המחקר – ובו שאלות המחקר הנובעות מפרקים ב-ג; שיטת המחקר; הקשיים הצפויים והדרכים להתמודד עימן.
 - ה. ניתוח/דיון – ובו פירוט הנתונים שנאספו.
 - ו. סיכום – ובו הממצאים המרכזיים והמסקנות העיקריות העולות מן המחקר.
 - ז. ביבליוגרפיה.

פרזנטציה

1. הסמסטר השני יוקדש ברובו להצגת הנושאים על ידי הסטודנטים/ות. מטרת הפרזנטציה להעשיר את כלל הסטודנטים/ות במקרי-בוחן רבים ככל האפשר בתחום הלימוד ולקיים דיונים אנליטיים במסגרת השיעורים באופן דינאמי ופעיל.
2. כל סטודנט/ית י/תציג בפני הכיתה את נושא-החקר שבחר/ה, על פי סדר שיקבע המרצה לקראת תום הסמסטר הראשון.
3. פרזנטציה תיארך כשלושים דקות ותכלול את עיקרי המחקר שי/תגיש הסטודנט/ית.
4. מומלץ לעשות שימוש בעזרים שונים, כגון: שקפים; מצגות מחשב; צילום טקסט; קטעי וידיאו, וכו'.
5. על הסטודנט/ית להפגין שליטה בגישות התיאורטיות שבחר להסתמך עליהן ובסוגיה בה הוא/יא עוסק/ת.

הנחיות לתרגיל

1. מטרת התרגיל לאפשר לסטודנט/ית למידה עצמית של סוגיית מדיניות בנושא בו עוסק הקורס, על ידי איסוף נתונים וניתוח מקרה-בוחן.
2. בחירת הנושא תיעשה על ידי הסטודנט/ית ותאושר על-ידי המרצה לא יאוחר משלושה שבועות לפני תום הסמסטר הראשון. נושאי החקר יכולים לכלול סוגיה תיאורטית מסוימת, ניתוח מקרה-בוחן או ניתוח

- השוואתי. כמו כן יכול הנושא לבוא מתחום הרגולציה בכל מדינה דמוקרטית ואינו חייב לעסוק דווקא במדינת ישראל.
3. היקף התרגיל לא יפחת משבעה עמודים ולא יעלה על עשרה עמודים (לא כולל עמוד השער, תוכן עניינים ורשימת מקורות).
4. התרגיל יכלול מבוא קצר ובו הצגת הסוגיה, השאלה המרכזית עליה מבקש התרגיל לענות, המסגרת התיאורטית ושיטת הניתוח; פרק תיאורטי ובו סקירה קצרה של התיאוריה/ות המשמשת את הסטודנט/ית; פרק הניתוח; סיכום הממצאים ומסקנות.
5. התרגיל יכלול לכל הפחות שני פריטים ביבליוגרפיים מתחום הלימוד ושלושה-ארבעה מקורות לנתונים (דו"חות סטיטיסטיים; חקיקה; דו"חות שנתיים של רשויות וועדות; כתבות עיתונות; וכו').
6. התרגיל יוגש על ידי כל אחד/אחת מהסטודנטים בקורס. לא יוגשו תרגילים בזוגות, שלשות ושאר צירופים אחרים.
7. תרגיל יוגש מודפס, רווח 1.5, פונט 12.
8. מועד ההגשה: יום ב', 22 מאי 2006.

א. הנחיות לפרזנטציה

6. הסמסטר השני יוקדש ברובו להצגת הנושאים על ידי הסטודנטים/ות. מטרת הפרזנטציה להעשיר את כלל הסטודנטים/ות במקרי-בוחר רבים ככל האפשר בתחום הלימוד ולקיים דיונים אנליטיים במסגרת השיעורים באופן דינאמי ופעיל.
7. כל סטודנט/ית י/תציג בפני הכיתה את נושא-החקר שבחר/ה, על פי סדר שיקבע המרצה לקראת תום הסמסטר הראשון.
8. פרזנטציה תיארך כעשרים דקות ותכלול את עיקרי התרגיל שי/תגיש הסטודנט/ית.
9. מומלץ לעשות שימוש בעזרים שונים, כגון: שקפים; מצגות מחשב; צילום טקסט; קטעי וידיאו, וכו'.
10. על הסטודנט/ית להפגין שליטה שגישה התיאורטית שבחר ובסוגיה בה הוא/יא עוסק/ת.